

Turley B. bányamérnök, NOBEL ALFRÉD munkatársa, 78 éves korában a múlt év december hó 25-én Oelsnitzben meghalt. TURLEY kezdetben Badenben foglalkozott a bányüzemeknél, majd Csehországban bányaadjunktus, s később Svédországban bányafőnök lett. Itt ismerkedett meg NOBEL ALFRÉDDAL s az első kísérleteket a dinamittal közösen végezték. Nagy irodalmi munkássága főképp svéd bányaugyekkel és a NOBEL-készítményekkel foglalkozik.

Whiteaves Frigyes József dr. kanadai paleontológus, f. évi augusztus hó 8-án Ottavában, 74 éves korában elhunyt. Született 1835-ben Oxfordban; tanulmányai bevégezése után paleontológiai buvárkodással foglalkozott: 1861 s 1862-ben nagyobb utazásokat tett Északamerikában; 1863-ban Montrealban a Természettudományi Múzeum kurátora lett, s 1877-ben a kanadai felvételi osztály geológusa. A geológiai fölvételek mellett nagy súlyt helyezett egyéb természetrajzi kutatásokra is. WHITEAVES egyaránt kitűnő zoológus és paleontológus volt.

Wyse Bonaparte Napolen hidrografus, 65 éves korában Toulon mellett, a Villa Isthmiában meghalt. WYSE Párisban 1844-ben született, s 1860-ban a francia tengerészetbe lépett; 1862 től 1868-ig csaknem a földkerekség összes tengereit behajózta. Mint tengerésztiszt 1875 óta csaknem kizárólag a Panamacsatorna terveivel foglalkozott. WYSE a földkerekség egyik legkiválóbb hidrografusa volt, a kinek terveit LESSEPS is több ízben elfogadta.

Zlatarsky György dr., bulgár geológus és a sofiai egyetem geo-paleontológiai tanszékének tanára, született 1854 februárius hó 7-én Tirnowóban, meghalt 1909 augusztus hó 22-én Sofiában, 55 éves korában.

ZLATARSKY szerkesztette Bulgária geológia térképét 1:300,000 mértékben, melyből már 12 lap meg is jelent. Számos német, francia és bulgár nyelvű munkát írt Bulgária geológiájáról. Utolsó műve: *Le Sémonien dans la Bulgarie orientale au nord des Balkans, et sa division en Emschérien et Aturien* címet visel, s a Sofiai Egyetem fizikai-matematikai fakultásának a kiadványában jelent meg.

Dr. PAPP KÁROLY.

ISMERTETÉS.

(1.) *Comptes Rendus de la première conférence internationale agro-géologique.* Avec deux cartes et plusieurs illustrations dans le texte. Publié par l'institut géologique du Royaume de Hongrie. Budapest 1909.

A m. kir. Földtani Intézet az elmúlt év tavaszán érte meg fennállásának negyvenedik évét. Legáltalabb hajtása a terebélyes fáva izmosodott tudományos intézetnek - az agrogeologia -- e negyven éves jubileumon lépett

először a tudományos világ elé az I-ső nemzetközi agrogeológiai konferencia keretében. A négy decenniumot kitevő zajtalan munkásság oly tradíciója a m. kir. Földtani Intézetnek, hogy jubileuma alkalmából sem kívánt hangos ünnepséget, hanem a jövőre kiható eredményes munkának óhajtott adni nagyobb lendületet azon a téren, mely hazánk mezőgazdálkodását van hivatva istápolni tudományos vizsgálatainak kapcsán. A jubileum alkalmából rendezett I-ső nemzetközi agrogeológiai konferencián a m. kir. Földtani Intézet falai között üdvözölhette a kontinens legkiválóbb talajismerettel foglalkozó szakférfait; üdvözlésükkel pedig Európán kívül más világrészek hasonló intézményei is felkeresték jubiláló intézetünket.

Az április hó 14-től 26-ikáig tartó konferencián számos előadás keretében kerültek szőnyegre az agrogeológia legalapvetőbb kérdései s ezek kapcsán beható eszmecsereben váltották ki nézeteiket a külföldi és hazai szakférfiak.

A konferenciával kapcsolatban egy nagyobb kirándulást a Nagy Magyar Alföldre — egyet a Balaton-vidékre — kettőt pedig Budapest közvetlen környékére rendeztünk.

Az I-ső nemzetközi agrogeológiai konferencia munkálatai fenti címen most jelentek meg palini INKEY BÉLA, a magyar tud. akadémia levelező tagja szerkesztésében 21 nyomtatott ív terjedelemben. A munkálatok két részre oszlanak. Az I-ső részt palini INKEY BÉLA szerkesztőnek — úgyis mint a nemzetközi agrogeológiai comite titkáranak — előszava vezeti be, mely után a konferencia megalakulásának történetét — programját — résztvevőinek névsorát, az ünnepélyes megnyitó ülés - a szakülések és kirándulások lefolyását s az azokon felvetett tudományos és gyakorlati irányú kérdések fölötti viták lefolyását adja; befejezésül pedig a szaküléseken előterjesztett indítványok és határozatok.¹ A második rész a szaküléseken előadott tudományos dolgozatokat közli német, angol és francia nyelven.²

A munkálatokat két nekrológus fejezi be, melyben CORNU FELIX és GÜLL VILMOS a konferencia két fiatal, buzgó és szorgalmas munkásáról kegyelettel emlékezik meg azok korai elhunytá alkalmából.

Az I-ső nemzetközi agrogeológiai konferencia lefolyását a Comptes Rendus nyomán röviden a következőkben vázolhatjuk:

Április hó 14-én délelőtt 10 órakor a Magyar Tudományos Akadémia előadó termében volt az ünnepélyes megnyitó ülés.³ A magyar kormányt JOSIPOVICH GÉZA horvát-szlavon-dalmátországi miniszter Ő Ezczellenciája, a miniszteriumot pedig FORSTER KÁLMÁN miniszteri tanácsos képviselte. A külföldi kormányok, intézetek és társulatok, nemkülömben hazai rokon intézményeink képviselőitében megjelentek a következők:

A belga földmívelési miniszterium és a L'Institut Agronomique dr. prof. LEPLAE E.; a La société de géologie de Belgique képviselőitében: Professor

¹ L. «Comptes Rendus» 1—91. l.

² L. «Comptes Rendus» 95—325. l.

³ L. «Comptes Rendus» 17—22. l.

D'ANDRIMONT R.; Németországból: a Kgl. Preuss. Geologische Landesanstalt-ot (Berlin) dr. prof. Geh. Bergrat WAHNSCHAFTE F. és dr. SCHUCHT Fr. Bezirksgeolog képviselték; a Kgl. Bay. Ludwig-Maximilians Universität (München) dr. prof. RAMANN E.; a Kgl. Bay. Technische Hochschule (München) dr. prof. OEBBEKE K.; a Geognostische Landesuntersuchung (München) dr. KOEHNE W. Geolog által volt képviselve. A «Societé Geografica Italiana» (Róma) LÓCZY LAJOST kérte föl képviselőjének. A Norveger Landsbrukskøiskole (Aas St. Norvegia) prof. BJØRLYKKE K. O.; a Comité Géologique de la Russie (Novaja-Alexandria) prof. GLINKA K. D.; a Centralne Towarzystwo Rolnicze (Warszawa) prof. MIKLASZEWSKY S.; az Institutul Geologic al României (Bukuresti) dr. MRAZEC L. Director és dr. MUNTEANU-MURGOCI G. Docent; a K. k. Geologische Reichsanstalt és a K. k. Hochschule für Bodenkultur (Wien) dr. prof. KOSSMAT Fr.; a Landwirtschaftliche Akademie (Dublany) és az Akademie der Wissenschaft (Krakau): dr. prof. MICZINSKY K.; a Landeskulturrat für Königreich Böhmen (Prag) KOPECKY J. főmérnököt, a Kgl. Landwirtschaftliche Akademie (Tetschen-Liebwerda) dr. prof. HIBSCH J.; a K. k. Montanische Hochschule (Leoben) dr. CORNU F. Docent-et küldte ki. Hazai intézményeink közül a Magyar kir. József-Műegyetem dr. SIGMOND ELEK műegyetemi tanárt, a kolozsvári Ferencz-József-Tudomány-egyetem dr. CHOLNOKY JENŐ tanárát, a M. kir. Gazdasági Akadémia (Magyar-Óvár) dr. NURICSÁN JÓZSEF- és RÁZSÓ IMRÉT; a Magyar kir. Gazdasági Akadémia (Debrecen) dr. SZÉLL LÁSZLÓT; a M. kir. Bányászati és Erdészeti Főiskola (Selmeczbánya) BENCZE GERGELYT; az Országos m. kir. Meteorologiai és Földmágnassági Intézet (Budapest) RÓNA SÁNDOR igazgatót, a M. kir. Közp. Szőlészeti Kísérleti Állomás és Ampelologiai Intézet (Budapest) dr. ISTVÁNFY GYULA igazgatót, az Országos m. kir. Chemiai Intézet és Vegykísérleti Állomás (Budapest) dr. KOSSUTHÁNY TAMÁST, a M. kir. Mezőgazdasági Múzeum SAÁROSSY KAPELLER FERENCZET, a Magyar Földrajzi Társaság dr. DÉCHY MÓRT, az Országos Magyar Gazdasági Egyesület KEREPÉLY KÁLMÁNT, a Kralj Svenčičište Franje Josipa I. (Zagreb) dr. GORJANOVIĆ-KRAMBEGER udv. tanácsost; a Sumarska Akademia (Zagreb) prof. SANDOR Fr. a Narodni Muzej (Zagreb) prof. KOCH F.-et küldte ki; a Magyarhoni Földtani Társulatot dr. KOCH ANTAL elnök., dr. SCHAFARZIK FERENCZ alelnök és dr. LÖRENTHEY IMRE titkár képviselték. Az előadásokon és kirándulásokon résztvettek még: DICENTY DEZSŐ és SZÓTS ANDOR m. kir. szőlészeti és borászati felügyelők (Budapest), FEKETE J., FESZLER K., KOVÁCS V., LANG M., MARCZELLY K., NAGY K., PACHTA O., PÁL M., WAGNER J.; ZUBOR Gy. Aradról; GÁSPÁR JÓZSEF magyar kir. fővegység; GYÁRFÁS JÓZSEF (Budapest), INKEY BÉLA (Taródháza), KALIVODA A.: TIPKA A. Szabadka; dr. MAURITZ BÉLA m. tanár; PAIKERT ALAJOS múzeumi őr (Budapest), UJJ JÁNOS igazgató főmérnök és SCHMIDT ELEK mérnök Kisjenő, SEMSEY ANDOR főrendiházi tag (Budapest), SZÁDECZKY GYULA egyetemi tanár (Kolozsvár), dr. WAAGEN L. és dr. prof. UHLIG V. (Wien); dr. VOGL V., WESSELY E. és dr. ZÖHLS A. kemikus (Budapest); végül a m. kir. Földtani Intézet tagjai.

A m. kir. Földtani Intézet 40 éves fennállása alkalmából egybehívott első nemzetközi agrogeologiai konferenciát LÓCZY LAJOS a m. kir. Földtani Intézet igazgatója nyitotta meg, üdvözölvén a megjelenteket, első sorban

DARÁNYI IGNÁCZ földművelési miniszter képviselőtében JOSIPOVICH GÉZA minisztert; fölolvassa egyben DARÁNYI IGNÁCZ földművelésügyi miniszter úr ő nagyméltósága következő sürgönyét:

«Élénk sajnálatomra bécsi utam miatt a nemzetközi agrogeológiai értekezlet megnyitását meg nem jelenhetvén, képviselőtamre JOSIPOVICH GÉZA miniszter urat kértem föl és voltam szerencsés megnyerni; szívből üdvözlöm az egybegyűlt tudósokat, azon hő óhajom kapcsán, hogy a napról-napra fontosabbá váló agrogeológiai tudomány fejlődésére a jelen értekezlet újabb kiindulási pontul szolgáljon és hogy külföldi vendégeink hazánk földjén jól érezzék magukat.»

A megnyitó kapcsán fölolvastatnak a külföldi delegátusok, a mikor is először prof. OEBBEKE K. a Kgl. Bay. Technische Hochschule nevében üdvözi a magyar kir. Földtani Intézetet 40 éves jubileuma alkalmából; továbbá KOSSMAT F. (Wien), LEPLAE E. (Louvain), KOEHNE W. (München) küldök — és KOCH ANTAL elnök a Magyarhoni Földtani Társulat nevében üdvözlök a jubiláló intézetet.

Az ünnepélyes megnyitás befejeztével LÓCZY LAJOS megalakulásra szólítja föl a konferenciára egybegyűlteket. A megalakulás SZONTAGH TAMÁS m. kir. földtani intézeti aligazgató elnöklete alatt megtörténik. Jegyzőkül GÜLL VILMOS, LÁSZLÓ GÁBOR és MAROSI IMRE választatnak meg.

A megalakulás után a konferencia azonnal megkezdte munkásságát. Megnyílik az első szakülés RAMANN E. és KOSSMAT F. elnöklete alatt. Előadás tartottak: GLINKA K. D. «Die Bodenzonen und Bodentypen der europäischen und asiatischen Russlands» és MURGOCI G. M.: «Die Bodenzonen Rumäniens» címen. Az előadók bemutatták országaik átnézetes, talajtérképét és hazájuk legjellegzetesebb talajtypusait. Az előadások kapcsán élénk eszmecsere indult meg, melyben KORNU F., RAMANN E., MURGOCI G. M., GLINKA K. D., WAHNSCHAFFE F. és TREITZ PÉTER vettek részt.

Április hó 14-én délután a m. kir. Földt. Int. előadó termében folytatatta a konferencia munkálatait.¹ E második ülésnek elnökei: OEBBEKE K. és MURGOCI G. M. voltak. Előadást tartottak: BJÖRLYKKE K. O.: «Die Bodenverhältnisse in Norwegen» és CORNU F.: «Die heutige Verwitterungslehre im Lichte der Kolloidchemie» címen. Az előadások után megindult eszmecsereben RAMANN E., CORNU F., TREITZ P., MURGOCI G. M., KOEHNE W. és OEBBEKE K. vettek részt.

Április 15-én délelőtt harmadik szakülését tartotta a nemzetközi agrogeológiai konferencia WAHNSCHAFFE F. és LEPLAE E. elnöklete alatt.² Elnök bejelenti az Országos Gazdasági Egyesület delegátusának CSERHÁTI SÁNDORNAK váratlan halálát. Kegyeletének és részvételének a konferencia felállással ad kifejezést. Üdvözlő táviratot küld a konferencia ugyancz üléséből BÖCKH JÁNOS a m. kir. Földtani Intézet nyugalmazott igazgatójának; végül elnök felolvasta a Geological Society of America üdvözlő iratát.

Előadást tartottak: TREITZ PÉTER: «Was ist Verwitterung?» és CHOLNOKY J.: «Über die für Klimazonen bezeichnenden Bodenarten» címen.

¹ Lásd «Comptes Rendus» 23—29. lap.

² Lásd «Comptes Rendus» 29—33. lap.

Az előadásokból kifolyó vitában részt vettek: CORNU F., TREITZ P., MURGOCI G. M., WAHNSCHAFFE F., INKEY B., RAMANN E.

Április 16-án délelőtt a m. kir. Földtani Intézet előadó termében negyedik szakülését tartotta a nemzetközi agrogeológiai konferencia GLINKA K. D. és CORNU F. elnöklete alatt.¹ Elnöklő GLINKA felolvassa BÖCKH JÁNOS köszönő telegrammját. Előadást tartottak: LEPLAE E. «Über die speciellen Anforderungen der intensiven Landwirtschaft in Betreff der Bodenuntersuchungen»; továbbá SCHUCHT Fr.: «Die Methoden der Bodenanalyse an der Kgl. Preussischen Geologischen Landesanstalt» (s végül HORUSITSKY HENRIK: «Über die agrogeologischen Arbeiten im Felde» címen. A szakelőadásokat kísérő vitában részt vettek: INKEY BÉLA, CORNU F., WANSCHAFFE F., SZÉLL LÁSZLÓ, LEPLAE F., HIBSCH J., MURGOCI G. M., LÓCZY LAJOS (s GLINKA K. D.

Az előadások és eszmecsere befejeztével KOPECKY J. bemutatja talajkiemelő apparátusát (s a talajismereti külső munkákhoz alkalmazható kézi laboratóriumát.

Április 17-én délelőtt a nemzetközi agrogeológiai konferencia ötödik ülését tartotta a m. kir. Földtani Intézet előadótermében MRAZEC L. és KOPECKY J. elnöklete alatt.² Előadást tartottak: TIMKÓ IMRE: «Was ist auf der agrogeologischen Übersichts- und Specialkarte darzustellen?»; GÜLL VILMOS: «Über die Darstellungsmethoden agrogeologischer Übersichts- und Specialkarten»; KOPECKY J.: «Die agronomischen Kartierungsarbeiten in Böhmen» címen.

Az előadásokban fölvetett kérdések széleskörű eszmecserét vontak maguk után. A vitában részt vettek: LEPLAE L., GLINKA G. M., WAHNSCHAFFE F., MURGOCI G. M., HIBSCH J., GORJANOVIC-KRAMBERGER K., KOPECKY J., RAMANN E., PAIKERT ALAJOS, MICZYNSKI K., INKEY BÉLA, LÓCZY LAJOS, TREITZ PÉTER. A discussiót elnöklő MRAZEC L. bezárván, annak anyagát összefoglalja abban, hogy úgy az egyes országok, mint egész Európa átnézetes talajtérképének elkészítése kívánatos. Az egyes országokra nézve az arra hivatott intézmények, az európai átnézetes talajtérkép ügyét pedig egy kiküldendő kommissio vegye kezébe. Ez ügyben végleges határozatot a záróülésem előterjesztendő indítvány nyomán óhajt hozni a konferencia.

Ugyancsak április 17-én délután tartatott a hatodik szakülés HIBSCH J. és BJÖRLYKKE K. O. elnöklete alatt,³ a mikor is EMSZT KÁLMÁN: «Methoden der Chemischen Bodenanalyse»; SIGMOND ELEK pedig «Über die Bedeutung der chemischen Bodenanalyse im Gebiete agrogeologischer Forschungen und der Bodenkartierung» címen terjesztették elő előadásait. Az ezek nyomán megindult vitában SZÉLL LÁSZLÓ, GLINKA K. D., CORNU F., KOEHNE W., TREITZ PÉTER, MURGOCI G. M., (s SIGMOND ELEK vettek részt. Elnöklő HIBSCH J. a további vitát a záróülésre halasztja el. SCHUCHT F. kéri Atterberg és Hilgard munkáinak tárgyalását, a nagyalföldi excursio közben tartandó ülésre halasztani. A konferencia ebben az értelemben határoz.

¹ Lásd «Comptes Rendus» 33—40. lap.

² Lásd «Comptes Rendus» 40—47. lap.

³ Lásd «Comptes Rendus» 47—51. lap.

Április hó 21-én nagyalföldi kirándulása közben Aradon tartotta hetedik szakülését a nemzetközi agrogeológiai konferencia GORJANOVIC-KRAMBERGER K. és LEPLAE E. elnökelete alatt.¹ Előadást tartottak: UJJ JÁNOS igazgató főmérnök: «Die Bodenbeschaffenheit des Köröser Inundationsgebietes»; DICENTY DEZSŐ szőlészeti és borászati felügyelő: «Ampelologische Kartierung» és TREITZ PÉTER: «Der physiologische Kalkgehalt der Böden» címen. Az előadásokhoz hozzászóltak: MURGOCI G. M. és INKEY BÉLA. Ugyanezen ülés folyamán terjesztette elő SCHUCHT FR.: «Die Bestandteile der Mineralböden; die Analyse, Klassifikation und Haupteigenschaften der tonartigen Böden» címen ATTERBERG ALBERT tanár (Kalmar, Svédország) dolgozatát és HILGARD E. W. professornak (Berkeley, California) «Methoden der chemischen Bodenanalysen» című munkáját.

Az ülés végén WAHNSCHAFFE F. indítványt tesz aziránt, hogy Lóczy LAJOS a m. kir. Földtani Intézet igazgatója a jelen konferencia munkálatainak melléklésével keresse meg a külföldi kormányokat az egységes agrogeológiai külső felvételi és laboratoriumi munkálatok keresztülvitele s a jövőre minden 4—5-ik évben tartandó nemzetközi agrogeológiai konferencia érdekében. A második konferencia megtartását a jövő 1910. évi stockholmi nemzetközi geológiai kongressussal kapcsolatban javasolja. Az indítványhoz RAMANN E., MURGOCI G. M., Lóczy LAJOS, MRAZEC L., TREITZ PÉTER, INKEY BÉLA szóltak hozzá. Elnök GORJANOVIC-KRAMBERGER K. az indítvány végleges szövegű előterjesztését a záró ülésre kéri halasztani.

Április hó 23-án délelőtt tartotta a m. kir. Földtani Intézet előadótermében záróülését a konferencia Lóczy LAJOS, MIKLASZEVSZKY K. és SCHUCHT F. elnökelete alatt.² A m. kir. földművelésügyi miniszterium részéről FORSTER KÁLMÁN miniszteri tanácsos jelent meg.

Lóczy LAJOS elnök megnyitván az ülést szívélyesen üdvözli a megjelenteket. Visszapillantást vett a konferencia eredményes munkásságára és napi-rendre tüzi az egyes előadások és discussiók nyomán elhangzott indítványok előterjesztését. Kiosztja ugyanekkor HORVÁTH HENRIKnek: «Neuere Beiträge zur Kenntniss des Lösses und der diluvialen Molluskenfauna» című most megjelent dolgozatát.

WAHNSCHAFFE F. előterjeszti véglegesen formulázott indítványát a nemzetközi agrogeológiai konferenciák ezutáni szervezése és megtartása iránt. Egyhangulag elfogadtatik. A nemzetközi Agrogeológiai Komissio tagjainul következők ajánltnak: Belgium: D'ANDRIMONT R. (Liege), LEPLAE E. (Louvain), VAN DER VAEREN J. (Bruxelles). Brazília: HUSSAK E. (Rio de Janeiro). Bulgária: BONTSCHEV G. (Sofia). Dánia: MADSEN V., MÜLLER S. és RÖRDAM K. (Kopenhága). Németország: RAMANN E. (München), WAHNSCHAFFE F. (Berlin). Anglia: HALL A. D. (Harpden), VOELCKER J. A. (London). Finnország: RINDELL A. és SEDERHOLM J. J. (Helsingfors). Franciaország: CARNOT A. és GENTIL L. (Paris). DELAGE A. és LAGATU N. (Montpellier), GAROLA V. C. (Chartres) és PAGOUL

¹ Lásd «Comptes Rendus» 51—56. lap.

² Lásd «Comptes Rendus» 56—67. lap.

M. A. (Afras). Hollandia: VAN BAREN J. (Wageningen) és VAN BEMMELEN J. F. (Delft). Italia: APPIANI N. és VINASSA DE REGUI P. E. (Perugia). Norvégia: BJÖRLYKKE K. O. (Aas) és REUSCH H. H. (Kristiania). Ausztria: HIESCH J. (Tetschen-Liebwerda), KOPECKY J. és STOKLASSA J. (Prága), KOSSMAT Fr. és ROSIVAL A. (Wien), MICZYNSKI K. (Dublany). Portugalia: CHOFFAT P. (Lissabon). Románia: MRAZEC L., MURGOCI G. M. és ZAHARIA N. (Bukuresti). Oroszország: GLINKA K. D. (Novo Alexandria), KOSSOVITS P., OTOCZKIJ P. V. és VYSSOCKIJ N. K. (St. Pétersburg), KURILOFF A. (Jekaterinslav), NABORICH A. J. (Odessa). Szerbia: RADOVANOVIC (Belgrad). Svédország: ANDERSON J. G. (Stokholm) és ATTERBERG A. (Kalmar). Schweiz: FRÜH J. (Zürich). Egyesült Államok: HILGARD E. W. és LOUGHRIDGE R. (Berkeley, California), JAGGAR F. A. (Boston, Mass.), WHITNEY N. (Washington). Mexico: AGUILERA J. G. (Mexico). Japán: JNOUYE K. (Tokyo). New-Seeland: BELL J. M. (Wellington).

TREITZ PÉTER előterjeszti továbbá az internationalis agrogeologiai kommissio munkaprogrammját kiadványai címével ajánlva «Memoiren des Agrogeologischen Komitees» szerkesztőjéül pedig palini INKEY BÉLÁT. A Memoire-k I-ső kötetét az I-ső nemzetközi agrogeologiai konferencia munkálatai fogják adni. A konferencia szükségesnek véli, hogy a stokholmi nemzetközi geologiai kongressusra külön agrogeologiai sectio alkottassék. Az 1909 10. évre a következő kérdések beható tanulmányozását tartja óhajtatónak:

- a) Internationalis agrogeologiai átnézetes térkép egyöntetű kiadásáról.
- b) Talajnemek klassificatiója és nomenklaturája.
- c) Átnézetes térképek számára talajtipusok meghatározási methodusairól.
- d) A talaj kolloid anyagának meghatározási módszereiről.
- e) A talaj biológiájáról.
- f) A talaj hydrologiájáról.

Az előterjesztett indítványok egyhangulag elfogadtatnak. PALINI INKEY BÉLA megköszönve a bizalmat a Memoire-k szerkesztését elfogadja. D'ANDRIMONT R. tesz még előterjesztést a talaj viziránti magatartásának vizsgálati módszereiről, hét pontban csoportosítva azokat. Elnöklő Lóczy LAJOS jelzi, hogy a geologusok figyelmét a víz szerepe sohasem került ki. Utal KOPECKY-nek ez irányú újabb munkálataira. Az előterjesztésben foglaltakat értékesnek tartja és kívánatosnak, hogy az agrogeologusok a víznek minden jelentkező formáját figyelemmel kísérik. TREITZ PÉTER megjegyzi, hogy UJ JÁNOS igazgató-főmérnök már 1908 óta tehát még KOPECKY előtt foglalkozott behatóan a kérdéssel, a Fehér-Körös völgy ármentesítése és belvíz rendezésével kapcsolatosan. D'ANDRIMONT előterjesztése elfogadtatik.

PALINI INKEY BÉLA megemlékezik az ötödik és később a hetedik szakülésen is vita tárgyát képező agrogeologiai kartirozás kérdéséről s ez irányban javaslatot terjeszt a konferencia elé. A javaslathoz hozzászólnak WAHNSCHAFFE, RAMANN E. és OEBBERE K., mely után a kartirozásra vonatkozólag INKEY-nek következő javaslata fogadtatott el: «A Budapesten ülésező első nemzetközi agrogeologiai konferencia kívánatosnak tartja, hogy az agrogeologiai kartirozás első sorban a meglevő geologiai térképek alapján átnézetesen vitessék keresztül és kisebb méretben (pl. 1:200,000)-adassék ki. A többé-kevésbbé egyöntetűbbnek felismert

ős-zefüggőbb területek, legyenek azok egybetartozó birtoktestek, melyek tipos talajkifejlődést mutatnak, nagyobb méretben, részletesen dolgoztassanak föl. A részletes felvételek talajmeghatározásánál igénybe veendő rokon tudományágak is, hogy a talajmeghatározás eredményei tudományosan eszközölt termelési kísérletek által ellenőrizhetők és megerősíthetők legyenek, hogy az ökonomiai praxisnak egy homogén területre nézve minden szükségét kielégítse. Tehát a legsürgösebb kívánalmak, melyeket a talajterképezéséhez most fűzhetünk, a következők:

1. Gyors elkészítése az átnézetes térképnek a zonalis talajtipusok figyelembevételével;

2. Monografikus feldolgoása a tipos talajfajtáknak az összes segéd-tudományok igénybevételével.»

A konferencia e javaslatot egyhangulag elfogadja.

MRAZEC L. üdvözli a záróülésre a tanácskozás közben megérkező DARÁNYI IGNÁC földmivelésügyi magy. kir. Minisztert, köszönetet mondva a geológiai tudomány hathatós pártfogásáért; köszönetet Lóczy Lajos igazgatónak és a konferencián közreműködőknek. Végül a megnyitó ülésről való elmaradása következtében most üdvözli a m. kir. Földtani Intézetet 40 éves fennállása alkalmából.

Elnök köszönetet mond DARÁNYI IGNÁC miniszter úr ő excellentiája megjelenéséért és a résztvevők közreműködéséért.

DARÁNYI IGNÁC m. kir. földmivelésügyi miniszter emelkedett most szólasra és örömét fejezte ki az első nemzetközi agrogeológiai konferencia sikere fölött és sok eredményt kíván a további munkássághoz. A konferencia tagjaival hosszasan elbeszélgetve, zajos ovációk közben hagyta el a miniszter az üléstermet, mely után a záróülést az elnök berekeszti.

(2.) *Vezető a M. Kir. Földtani Intézet Múzeumában. (Az intézet negyven éves fennállásának emlékére 1909).*

A Földtani Intézet újabb történetében a legfontosabb mozzanat mindenesetre a SEMSEY ANDOR és DARÁNYI IGNÁC áldozatkészségéből létesült intézeti palotának létesülése. Ez ünnepet a tudományos irodalomban csak egy kis füzet örökíti meg LÖRENTHEY tollából «Andorina és Daránia két új ráknem Magyarországból». ¹ Az intézet negyvenéves fennállásához, már több tudományos emlék fűződik. A címlap tanúsága szerint ennek emlékére adta ki az intézet új igazgatója a múzeumi vezetőt, mely hivatva van e gazdag gyűjteményben a nagyközönséget vezetni. Ennek emlékére rendezte az intézet igazgatósága az első nemzetközi agrogeológiai konferenciát, mely e tudományszaknak, agrogeológusainknak és a magyar tudományosságnak kiszámíthatatlan hasznára vált s maradaudó írott nyoma az előbb ismertetett «*Comptes Rendus de la première conférence internationale agrogeologique.*»

A múzeum vezetője HORNYÁNSZKY V. nyomdájának nemes izlésére valló szép kiállításban jelent meg 316 oldalon 168 ábrával. Az intézet történetének

¹ Math. és Termtud. Közlemények XXVII. köt.

s az intézet új otthonának rövid megismertetése után, a különféle hazai és külföldi gyűjtemények vannak a kiállítás sorrendjében csoportonként tárgyalva. A sztratigrafiai gyűjteményen sajnos, meglátszik, hogy az intézetnek nincs palaeontologusa, amennyiben a kőületek legnagyobb része régi, elévült nevek alatt szerepel. Függeléként van a Földtani Intézetnek összes kiadványa felsorolva.

Örömmel értesülünk, hogy most készül e vezető német kiadása, melyben már több hiba javítva lesz. L.

(3.) INKEY BÉLA: *De la relation entre l'état propylitique des roches andésitiques et leurs filons minéraux. Mexico 1907. 1—19. old.*

INKEY BÉLA, a magyarországi nemesítelérek képződési viszonyainak alapos ismerője a X. Mexikóban tartott nemzetközi geológiai kongresszuson értekezése tárgyául az andesites kőzetek zöldkőves állapota és érces telérek közti összefüggését választotta, tehát oly témát, mely a viszonyok analogiájánál fogva Amerikát ép oly közelről érdekelheti, mint hazánkat. E rokon vonásokat már elég korán vették észre A. v. HUMBOLDT, F. S. BEUDANT, majd pedig F. v. RICHTHOFEN és mások. Az arany- és ezüstércek anyakőzete ugyanis Amerikában is a zöldkő (propylit), melynek elterjedése nemcsak Észak-, hanem Dél-Amerikában is igen jelentékeny. Jellemző e formáció ércteléreire, hogy harmadid északiak, valamint, hogy mindig zöldkővé vannak elváltozva. A telérek fémes ásványai legtöbbször sulfidok, ritkábban telluridok, és nevezetes, hogy e telérek aranyat és ezüstöt tartalmaznak. A nemes fémek pedig olykor termés állapotban is fordulnak elő bennök. Az érceket kísérő nem fémes ásványok a quarc, máskor pedig karbonátok (calcit, dolomit, rhodochrosit) vagy pedig olykor sulfátok (ú. m. baryt és gypsz). E telérek anyakőzete: a zöldkő, a mult századok *saxum metalliferum*-ja, különböző kőzetfélésekből keletkezik az amfibol, a piroxén, az olivin, a biotit chloritosodása, illetve epidotosodása vagy serpentinésedése révén. RICHTHOFEN báró a zöldkővet tudvalevőleg külön és pedig legidősebb kőzettípusnak hirdette és nyomában ugyanezt vallottak F. ZIRKEL és az amerikai CLARENCE KING is.

E nézetet megdöntötte azután SZABÓ JÓZSEF és ugyanilyen eredményre jutott a *Comstock Lode* anyakőzetét illetőleg BECKER is. Azóta a zöldkő (propylit) csakis melléknévi jelentőséggel bír valamely kőzet zöldes elváltozásának megjelölésére. INKEY a zöldkövesedés lényegének illusztrálására a nagyági (cukorsüveghegyi) üde amfibolos dacitot és ennek a telérek régiója felé való zöldes elváltozását ismerteti. Ez utóbbinak amfibolja chloritá és calcittá van átalakulva, mely képződmények az alapanyagba is áttérjednek. A piroxén hasonló elváltozás közben nyom nélkül tűnhetik el. A plagioklászok ellenben üdék. A netán jelenlévő biotit sokszor még elég üde és ezért netaláni csekélyebb fokú elváltozását INKEY nem is tartja a propylitisatio lényeges jelenségének. A quarc változatlan. A zöldkőnek pyrittel való impraegnatioja inkább a telérek közelségére szorítkozik és más agentiákra vezethető vissza, mint az általános zöldkövesedés, melynek lényege szerinte nem

más, mint az eredeti kőzet amfibolos és piroxenes elegyrészeinek chlorittá és calcittá történő átváltozása. Minden egyéb csak változó és kísérő jelenség s ennél fogva nem jellemző. Ezen átváltozás előidézésére elegendőnek tartja a postvulkános mofetta működést, mialatt a fől szálló szén-sav, illetve a szén-savas víz a calcium és magnézium szilikátokat chlorittá és carbonátokká átváltoztatja. Az ilyen zöldkövesedés nagy eruptívus köztömegeken egyenletesen szokott végbemenni, és ettől megkülönböztendő a telérek közelében tapasztalható elkaolinosodás, a mikor a kőzet földpátja, csilláma és magnetitja is a bontó hatásoknak áldozatul esik. Azután kiemeli ama összefüggést, mely a propylit és az érc telérek közt van, ami nem véletlen, hanem állandó jelenség. És ezzel kapcsolatban fölteszi végre azt a kérdést, vajjon a teléreket létrehozó ágens volt-e az, mely egyidejűleg a szomszédos kőzetet is metamorfizálta, avagy pedig a telérek érces kitöltése következménye-e az andezites masszívumok elváltozásának, vagyis más szóval a mélységből származnak-e az érces ásványok fémek, vagy pedig az elzöldkövesedett mellékkőzet kilugzásából. Ezzel szerző oly pontra jutott, a hol választania kellett az *ascenzió* és a *lateralsecretió* elmélete között. Mérlegelve **SANDBERGER** érvelését a lateralsecretió mellett és **STELZNER** ellenvetéseit, valamint figyelembe véve **GRODDECK**, **RANSONE**, **WEED**, **VAN HISE** és **RICHTHOFEN** idevágó nézeteit is, szerző subjectívus érzéssel inkább a lateralsecretió nézete felé hajlik. Szerző szerint a zöldkövesedett mellékkőzet a finoman elosztott fémeket nem tartalmazza egész anyagában általában, sem nem a biotitos elegyrészeiben, melynek analysiseire **SANDBERGER** fektette leginkább a súlyt, hanem inkább a bázisos amfibolos és pyroxenes komponenseiben, vagyis azokban az elegyrészekben, melyek a zöldkövesedésnél szemmel látható módon leginkább és legelőbb változnak át az összes elegyrészek közül.

Ezzel a fölfogásával azonban az igen tisztelt szerző úr nem vitte dülőre a kérdést, mert bárha minutiózus analysisek szükségességét több ízben hangoztatja, ilyen mégsem eszközöltetett. És ennél fogva eladdig, amig pontos amfibol és piroxén analysisek nem fekszenek előttünk, a már régebben elhangzott érvek megismérlésének veszedelme nélkül, érdemlegesen, újabb adatok híjjában nem is szólhatunk hozzá a szerzőtől ismét előtérbe állított fölfogás helyességéhez. Azért azonban egynémely észrevételünket még sem hallgathatjuk el. Így pl.: vajjon miért fejlődjék ki az ércesítő ágensok actióképessége erősebben a felsőbb régiókban, mint a mélyben, holott sokkal valószínűbb, hogy a mélyben veszteglő magnákból az ottani nagyobb nyomás és nagyobb hő mellett inkább történhetik kilugzó oldás, mint a magasabb régiókban, ahol a nyomás és a hőcsökkenése következtében már inkább az ércek kiválására kerülhet a sor. Bajos továbbá föltételezni azt, hogy hogyan volna képes valamely ágens nagyjából egy és ugyanazon zónában, közel ugyanazon nyomás- és hőmérsékleti viszonyok mellett fémeket a kőzetből kioldani, csak azért, hogy néhány arasznyira tovább, a telérekben ismét kiejtse. Több mint valószínű, hogy az ércek kiválása körül a cserebomlásnak lényeges szerep jutott és éppen ezért okadatolt az ilyen, a telérek táján végbemenő vegyefolyamatokhoz szükséges ellentétes alkotású és hatású oldatok egyikét

máshonnan, mint a telérek szomszédságából, nevezetesen mélyebb régiókból származottnak tekinteni. És last, but not least, feltűnő még a telértöltelékek fémekben való változatossága is, ami nehezen magyarázható meg pusztán csak a mellékkőzet kilugzása révén.

Ezeket azonban nem azzal a czélzattal említjük föl, mintha szerző nézetét rövidesen megcáfolhatónak gondolnók, hanem azért, hogy a magunk részéről is rámutassunk eme illetékes helyről újból fölvetett kérdés végleges megoldásának szükségességére. Ha valakinek, úgy nekünk kötelességünk kivált a harmadidőszaki értelek képződési körülményeit kutatni és az e körül felmerülő és végeredményesen el nem döntött kérdéseket tisztázni és ebből a szempontból a legmelegebb szószólói vagyunk annak, hogy a minutiozus analizisek a jövőben ne csak *pium desiderium* maradjanak, hanem hogy azok, alkalmas és gondosan kiválogatott anyagon — amit az igen tisztelt szerző úr mindenesetre legjobban tudna kijelölni, tényleg végre is hajtassanak.

SCHAFARZIK F.

IRODALOM.

- (1.) V. ROSICKY: *Ein Beitrag zur Morphologie des Pyrits von Porlara* (Bulletin internat. de l'Acad. des Sciences de Bohême. 1903. 8. No. 37. 1—3. Mit 1 Textfigur.)

A megvizsgált kristályok közül a hexaéderesek egyszerű kombinációk $h\{100\}$, $o\{111\}$, $i\{210\}$, $e\{210\}$; ellenben az oktaéderesek sokkal többlapúak, a következő alakokkal:

$o\{111\}$	$s\{321\}$
$h\{100\}$	$\Sigma\{532\}$
$e\{210\}$	$G\{543\}$
$d\{110\}$	$F\{521\}$
$i\{211\}$	$*C\{964\}$
$p\{221\}$	

Az oktaéderen kívül nagyobb lapokkal fejlettek ki $h\{100\}$, $e\{210\}$ és néha $i\{211\}$. A pyritre általában új alak. $*C\{964\}$ csak egy magános és erősen rostos, gyöngén tükröző lappal jelent meg. $[100: 532 = \bar{0}23]$ óvhöz tartozik.

	Mérve	Számítva
(964) : (111) =	$17^{\circ} 12'$	$17^{\circ} 58\frac{1}{2}'$
: (100) =	$38 \quad 49\frac{1}{2}$	$38 \quad 42$
: (211) =	$7 \quad 34\frac{2}{3}$	$7 \quad 36\frac{2}{3}$
r: (532) =	$3 \quad 3$	$2 \quad 54\frac{1}{2}$

ZIMÁNYI KÁROLY.